

УДК 336.76; 336.717.71

Т.М.Котенко, доц., канд. екон. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Проблеми й перспективи розвитку фондових бірж в Україні

Стаття присвячена проблемам розвитку бірж та їх технічного забезпечення діяльності, розвитку первинного розміщення акцій регіональних підприємств на світових фондових біржах
біржова діяльність, фондовий ринок регіону, автоматизація фондових бірж, первинне розміщення акцій

Технічний прогрес, розвиток біржової справи не змінили основу організації біржової торгівлі, однак відбулися значні зміни, що дозволили зробити роботу сучасних бірж більш ефективною, полегшити процес товарообігу, вдосконалити систему комунікацій.

На сьогоднішній день в нашій країні поява електронної біржі свідчить про значне підвищення технічного рівня торгівлі цінними паперами, що має позитивний вплив на економіку в цілому. Головною перевагою електронної біржі є можливість проведення торгових операцій у будь-який час доби, а також більш низькі операційні витрати.

На даний час широке застосування засобів автоматизації дозволяє сформувати міцну технологічну базу для вдосконалення організаційного керування біржею. Правда це дозволить вирішити тільки частину проблем, пов'язаних з нестримним зростанням обсягів інформації.

Іншою, не менш важливою проблемою діяльності біржі є ступінь її готовності до комп'ютеризації, а саме: чи готовий кожен співробітник біржі підвищити кваліфікацію, змінити технологію своєї праці; чи сформована навколо персоналу біржі розвинута інфраструктура, сервіс, що включає методологічне, технічне та програмне забезпечення; можливий перехід конкретної біржі до системного реформування існуючої інформаційної технології.

Коло проблем, пов'язаних з автоматизацією біржової діяльності, надзвичайно широке. До них відносяться як загально технологічні задачі організації обробки інформації (формування оптимального діалогу, визначення колективних форм обробки інформації, вироблення процедур спілкування з базами даних і ін.), так і питання вибору ефективних технологічних і технічних засобів, необхідних для проведення подібної роботи. Фахівці, зайняті на біржі, за допомогою персональних ЕОМ одержують можливість полегшити, в значній мірі впорядкувати й інтенсифікувати свою трудову діяльність.

Засоби автоматизації значно спрощують діяльність біржі, підвищують її оперативність, дозволяють збільшити кількість представлених товарів і число брокерських фірм, тобто збільшується оборот біржі.

Характерною проблемою є те, що на даний час рівень автоматизації фондових бірж в Україні є недостатньо високим. Причини цього наступні: відсутність вітчизняного досвіду автоматизації біржової діяльності; специфічні особливості бірж як об'єктів автоматизації; відсутність розвинутого вітчизняного ринку біржових інформаційних технологій; неможливість в більшості випадків прямого запозичення зарубіжного досвіду автоматизації діяльності бірж; невідповідність об'єкту управління до застосування придбаних програмних засобів, а також не уніфікованість біржових операцій.

Для нормального функціонування українських бірж необхідні наступні умови:

- відповідним чином обладнане приміщення для здійснення операцій;
- наявність засобів зв'язку й інформації;
- розробка такої процедури, що забезпечить швидке й акуратне заключення угод;
- ефективна система клірингу та збору депозитів для забезпечення фінансової цілісності ф'ючерського контракту;
- правила, що відповідають законодавству, стосуються всіх учасників ринку

Таким чином, питання технічного забезпечення біржової діяльності постає актуальною проблемою, яка потребує негайного вирішення.

Останніми роками ринок цінних паперів України наочно довів, що він може виступати ефективним джерелом залучення та перерозподілу тимчасово вільних коштів. Багато великих національних підприємств вийшли на ринок облігаційних позик, що дало їм змогу не лише скоротити витрати на обслуговування кредитних коштів (облігаційні ставки нижчі за банківські), а й сформуванню позитивну кредитну історію, яка дасть можливість надалі здешевити кошти, що залучаються. Залучення фінансових ресурсів шляхом виходу вітчизняних компаній на іноземні фондові ринки поступово нарощує все більші обсяги.

Серед порівняно нових для українських компаній способів залучення інвестиційних ресурсів на особливу увагу заслуговує IPO (Initial Public Offering) - первинне (публічне) розміщення акцій. За останні роки на ринку первинного розміщення акцій чітко простежуються такі тенденції: на фондових ринках зареєстровано відмінні показники ліквідності; зростає конкуренція між світовими фондовими біржами; на місцевих біржах активно проходить публічне розміщення акцій великих компаній; значно зросла кількість альтернативних джерел фінансування, зокрема, з'явилися фонди прямих інвестицій. З огляду на це для дослідження українського ринку ІСО найбільш актуальними уявляються прямі інвестиції, злиття і поглинання, причому формується нова світова тенденція – процес зворотного акціонування, чи так звані операції переходу компанії «від публічної до приватної».

Економіка України поступово інтегрується до міжнародних фінансових ринків, і наслідки цього процесу стають все більш відчутними для української фінансової системи. Тому високі темпи інтеграції продовжують стимулювати розвиток ринку IPO.

Виділяють три основні мети проведення IPO:

1. Залучення значного фінансового капіталу на довгостроковій основі. За оцінками експертів, для розвинутих країн та деяких країн, що розвиваються співвідношення залученого капіталу на біржах і валового національного доходу перевищує 2% незалежно від розвитку економіки. Україна поки що не належить до цих країн.

2. Об'єктивна оцінка вартості підприємства. Основними передумовами останньої є наявність ефективного регулювання ринку й корпоративних відносин, вільний доступ інвесторів і висока якість конкуренції. Під ефективним регулюванням розуміють заборону маніпулювання цінами і ринком, використання інсайдерської інформації та усунення фактора монополізації ринку, прийняття стандартів корпоративного управління «прозорість» інформації.

3. Первинне розміщення акцій підтверджує, що корпоративне управління в компанії відповідає прийнятому стандарту, досягнуто інформаційної прозорості, а сама компанія має дострокову стратегію розвитку свого бізнесу.

Українські підприємства найбільшою мірою приваблює альтернативний інвестиційний ринок (AIM) Лондонської фондової біржі, а також можливість Варшавської, Віденської та Московської бірж, оскільки вони пропонують порівняно невисоку вартість розміщення та досить широку базу потенційних інвесторів.

Слід зазначити, що в Україні вже накопичено достатній досвід залучення капіталу за допомогою IPO.

В цілому залучення фінансових ресурсів через IPO сприяє зростанню статусу, кредитного рейтингу і престижу компанії-емітента, забезпечує підвищену ліквідність її акцій, перетворюючи їх на ліквідний засіб платежу. Це, у свою чергу, полегшує компанії доступ до позикових коштів іноземних фінансових установ, що є набагато дешевшими, ніж у країнах СНД, і надаються на більш тривалий термін. Крім того, залучене фінансування не треба повертати, як у випадку з кредитами чи облігаціями, що дуже важливо в умовах зростання оцінних коефіцієнтів українських компаній, коли вони можуть залучати значні кошти через розміщення акцій.

Досить часто національні (регіональні) компанії виявляються невідповідними до IPO. Найскладнішим є не проведення власне IPO, як такого, а подальша робота за умови постійного контролю з боку нових інвесторів і регулюючих органів: звичні схеми. Управління бізнесом замінюються на нові, які передбачають значно менший ступінь особистого контролю. Керівництву також доведеться відмовитися від використання різноманітних схем із викупом своїх облігацій підконтрольними структурами, адже будь-яка відмова від світових українських стандартів не сприйматиметься біржовими інвесторами.

На даний час фондовий ринок Кіровоградщини знаходиться серед найслабших областей України щодо розвитку фондової біржі. Серед головних проблем, які заважають розвиватися фондовому ринку в Кіровоградській області є :

- низький рівень економічного росту області;
- невелика кількість населення;
- переважна більшість підприємств відносяться до агропромислового комплексу, що не дає змогу значному розвитку фондового ринку у регіоні;
- низький рівень інформації щодо емітентів;
- неефективне проведення операцій з купівлі-продажу цінних паперів;
- низький рівень якості цінних паперів;
- низький рівень конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції;
- недостатність місцевого цільового фінансування;
- невелика частка підприємств які мають високі ціни на акції;
- переважна більшість підприємств є дрібними підприємствами;
- зменшення обсягів виробництва;
- низька якість продукції;
- низька вартість цінних паперів та ін.

Виходячи з вище вказаних проблем, які заважають розвитку фондового ринку в регіоні можна зробити висновок про те, що підприємства області та міста Кіровограда не є високорентабельними та високоефективними, тому й цінні папери цих підприємств не мають високого попиту, а це призводить до загибелі фондових бірж, які знаходяться на Кіровоградщині.

Для подальшого розвитку фондового ринку Кіровоградщини необхідно:

- посилення конкурентоспроможності сільськогосподарської промисловості та вихід на міжнародний ринок, що призведе до перетворення регіонального ринку на міжнародний і дасть змогу залучати нові інвестиції;
- налагодження сучасної інфраструктури аграрного ринку;
- налагодження співпраці між виробниками сільськогосподарської продукції та дослідними установами;
- посилення кооперації господарств населення виробників сільськогосподарської продукції;
- цілеспрямована робота щодо впровадження науково обґрунтованих технологій;
- підвищення якості продукції; використання позитивного досвіду країн ЄС у регулюванні ринку аграрної продукції у напрямі зміцнення конкурентоспроможності АПК.

Для того, щоб фондові біржі Кіровоградщини почали стало розвиватися необхідно вивести свої підприємства на міжнародний ринок, що дасть змогу підвищити статус підприємств та зацікавленість інших підприємств. Це дасть змогу підвищити вартість цінних паперів та стати конкурентоспроможними і тоді фондовий ринок області зможе вийти на ринок України, де буде продавати акції своїх регіональних підприємств.

Список літератури

1. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» із змінами, внесеними згідно із Законами №2592-VI (2592-17) від 07.10.2010р.
2. Назарчук М. Фондові біржі на ринку цінних паперів України: проблеми й перспективи розвитку/ М.Назарчук. – Донецьк: Південно-Схід, Лтд, 2010. -140с.
3. Річний звіт ФКЦПФР за 2009 рік
4. www.ssmc.gov.ua
5. www.zakon.rada.gov.ua

Т.Котенко

Проблемы и перспективы развития фондовых бирж в Украине

Статья посвящена проблемам развития бирж и их технического обеспечения деятельности, развития первичного размещения акций региональных предприятий на мировых фондовых биржах.

T. Kotenko

Problems and prospects of stock exchange development in Ukraine

The article is about the problems of stock exchange development and technical support, initial public offering development of regional enterprises at world stock exchange.